

О С О Б Е Н О М Н Е Н И Е

от съдията Цанко Хаджистойчев по к.д. № 5/94 г.

Подписах определението от 21 юли 1994 г. по к.д. № 5/94 г. с особено мнение поради следното:

1. Диспозитивът на определението – п.1 от него гласи: "Отклонява като недопустимо искането на групата от 49 народни представители по чл. 149, ал.1, т.1 за тълкуване на чл.28 от Конституцията". Сам по себе си диспозитивът изразява, че искането е направено: а/ от оправомощен субект по чл.150, ал.1 от Конституцията, б/ за тълкуване на конституционен текст и в/ до Конституционния съд, който единствен е компетентен да го разгледа.

Искането е отклонено като недопустимо. Защо Конституционният съд го счита така?

Според мотивите на определението основанията са две: първо, липса на валидно сезиране, и второ, липса на компетентност на съда.

Нещата обаче не стоят така.

2. Разбирането на Конституционния съд, че няма валидно сезиране е погрешно.

а. Искането е предявено от 49 народни представители, които са повече от една пета от всички народни представители. Спазен е изискуемия се минимум по чл. 150, ал.1 от Конституцията.

От съдържанието на искането и на допълнението към него от 30 май 1994 г. се вижда, че Конституционният съд е сезиран да даде тълкуване на чл.28 от Конституцията по въпроса дали тази разпоредба изключва смъртното наказание, както и да се произнесе противоконституционни ли са нормите от Наказателния кодекс, които предвиждат смъртно наказание. Подателите на искането заявяват, че след допускането му ще представят становището си по поставения въпрос. В допълнението от 30 май 1994 г., дадено в изпълнение на указания от Конституционния съд, те уточняват, че се иска преди всичко тълкуване на чл.28 от Конституцията. Подчертано е, че Конституционния съд е този, който съгласно чл.149, ал.1, т.1 от Конституцията "има право да направи такова задължително тълкуване на посочения от Конституцията текст". С това предметът на искането е напълно очертан.

б. Конституционният съд се позовава на становище на народните представители от 21 юни 1994 г. От него той черпи основанието да счете, че няма валидно сезиране. Какво всъщност е изразеното в това становище и какво значение има то?

Становището е предназначено по начало за решаването на делото по същество. В него е посочено, че подателите на искането имат различно виждане по повдигнатия тълкувателен въпрос. За една част от тях смъртното наказание е конституционнодопустимо, а за другата част - недопустимо. Народните представители не застъпват различни мнения

относно самото искане и неговата допустимост, а за това какъв да бъде отговорът на поставения с него въпрос.

Изразеното в становището различно виждане на народните представители служи да поясни защо е направено искането, да обоснове правния интерес от тълкуването. То се явява в подкрепа на допустимостта на искането. Това е така, защото становището заключава, че "искането е обосновано и следва да се допусне разглеждането му по същество".

Вместо да схване нещата така, Конституционният съд третира погрешно становището на народните представители. От различното им виждане, какъв да бъде резултатът от исканото тълкуване, съдът приема, че "всъщност има две групи народни представители", с общ аритметичен брой 49, всяка една от тях под изискуемия се минимум. Оттук и заключението му, че няма валидно сезиране по чл.149, ал.1, т.1 от Конституцията, защото то не е направено "от минимум 1/5 народни представители, които да имат една воля, едно становище, единно мнение относно конституционностьта на смъртното наказание".

В това Конституционният съд вижда първото основание за да отклони искането като недопустимо.

в. Застъпеното разбиране не може да бъде споделено. Според мотивите на определението народните представители за да упражнят правото си по чл.150, ал.1 от Конституцията трябва да имат единна воля "за сезирането и еднозначното решение на поставения пред Конституционния съд проблем", което в случая липсвало. С други думи казано, необходимо е

единната воля на народните представители да бъде в две направления, визират се следователно две изисквания за да се сезира Конституционния съд. Първото изискване, да има единна воля за сезиране, в случая е безспорно налице. Групата от 49 народни представители както в самото искане, така и в допълнението към него и в становището, са изразили категорично волята си да искат от Конституционния съд да се произнесе по поставения от тях тълкувателен въпрос. Това изискване е релевантно и без него правото на сезиране по чл.150, ал.1 от Конституцията не може да бъде упражнено. Второто изискване, което поставя определението на съда, обаче е без значение за упражняването на посоченото право. То е нерелевантно за сезирането на Конституционния съд по чл.149, ал.1, т.1 от Конституцията. Не е необходимо народните представители да бъдат на едно становище по поставения от тях тълкувателен въпрос. Нещо повече. Различното им разбиране на конституционен текст може да бъде причината да се формира общата им воля да потърсят тълкуването от Конституционния съд.

Поради всичко това намирам, че групата от 49 народни представители е упражнила валидно правото на сезиране.

3. Второто основание за отклоняване на искането като недопустимо е също неприемливо.

а. Конституционният съд приема, че предметът на искането не попада в кръга на правомощията му. Съображенията да се обяви за некомпетентен са главно в две насоки.

На първо място мотивите на определението посочват, че въпросът за смъртното наказание, като санкция за извършено престъпление, е "сложен, многоаспектен". Той не е само юридически, а е и общочовешки, "проблем за морала на едно общество". Изтъква се, че този въпрос е и политически, мерило за зрелостта на обществото.

На второ място мотивите известяват, че в момента са внесени седем законопроекта, които имат пряко отношение към смъртното наказание. Подчертано е, че въпросът за смъртното наказание е поставен пред парламента и той като единствен носител на законодателната власт трябва да го реши. Казано е още, че ако законодателният орган беше изразил чрез актовете си своята воля относно смъртното наказание, Конституционният съд е длъжен да се произнесе по тях, ако е сезиран от субектите по чл.150, ал.1 от Конституцията. Но след като парламентът няма изразено становище, определението счита, че "недопустимо е Конституционният съд по пътя на тълкуване на конституционни норми да изземва негови правомощия".

От тези мотиви определението прави своя генерален и решаващ извод. Той гласи, че въпросът за смъртното наказание, "при конкретните обстоятелства и факти", е в компетенциите на Народното събрание, а не на Конституционния съд.

Така Конституционният съд се обявява за некомпетентен по искането.

б. Тезата за "некомпетентност" е несъстоятелна и правно неиздържана.

Всичко казано в мотивите на определението за смъртното наказание е вярно. Но то не може да рефлектира в сферата на правомощията на Конституционния съд. Обстоятелство, че въпросът за смъртното наказание е сложен, многоаспектен, не е само юридически и пр., не води до отпадане на правомощието за тълкуване, установен в чл.149, ал.1, т.1 от Конституцията.

Също така е нерелевантно и обстоятелството, че този въпрос е внесен и стои открит пред Народното събрание. От това компетенцията на Конституционния съд за тълкуване също не отпада.

Не е аргумент в полза на тезата за "некомпетентност" изтъкнатото в мотивите, че ако законодателният орган изрази чрез актовете си своята воля относно смъртното наказание, Конституционният съд е длъжен да се произнесе по тях при сезиране. Това е така, но съдът е длъжен да се произнесе и когато е сезиран за тълкуване на конституционен текст, както е в случая. Най-сетне, определението погрешно счита, че след като парламентът няма изразено становище по коментирания въпрос, тълкуването от Конституционния съд би представлявало изземване на негови правомощия. Пропуска се, че правомощието по чл.149, ал.1, т.1 от Конституцията има функции на превантивен контрол за конституционност.

в. От изложеното се вижда, че границата между компетенциите на Конституционния съд и на законодателния орган е разместена необосновано. Тя не е така, както определението я бвчи:

Конституционният съд е единствено компетентен да даде тълкуване на разпоредбата на чл.28 от Конституцията и да отговори на въпроса дали тя изключва или не изключва смъртното наказание. Правомощията на Народното събрание са други. Народното събрание е единствено компетентно да реши, ако смъртното наказание е конституционнодопустимо според тълкуване от Конституционния съд, дали то да бъде въведено като санкция за извършено престъпление и за кои престъпни състави.

г. Правото да се тълкува Конституцията принадлежи на Конституционния съд. Той е нейния върховен тълкувател. Правомощието за тълкуване има важно значение. То е посочено на първо място в регистъра за правомощията на съда, установен в чл.149, ал.1 от Конституцията. Счита се, че това правомощие е постижение на нашата конституционноправна уредба в сравнение с тази на държавите, чийто конституционни съдилища не го познават. За неговата характеристика и значение би могло да се каже много, но ще излезе извън рамките на настоящето особено мнение.

Необходимо е обаче да се подчертае, че правомощието по чл.149, ал.1, т.1 от Конституцията не може и не бива да се стеснява, вкл. поради "конкретните обстоятелства и факти", както е постъпено в случая. Ето защо Конституционният съд не е трябвало да се обявява за некомпетентен по поставения тълкувателен въпрос, а е бил длъжен с решение по същество да се произнесе по него.

4. С п.2 от диспозитива на определението се отклонява като недопустимо и искането на групата от 49 народни представители по чл.149, ал.1, т.2 от Конституцията за обявяване за противоконституционни норми от Наказателния кодекс, които предвиждат смъртното наказание. В мотивите е посочено същото основание, както за отклоняване на искането за тълкуване - липса на валидно сезиране. Изложените по-горе в т.2 съображения, че разбирането на съда е погрешно, важат и тук. В допълнение могат да бъдат изтъкнати и други.

Изводът, че няма валидно сезиране, определението извежда от изразеното различно виждане в становището на народните представители от 21 юни 1994 г. Становището е представено главно с оглед решаването на делото по същество. Следователно ако то не е дадено, съдът щеше да допусне искането за разглеждане. Не би могло да се поддържа сполучливо, че въпросното становище е изиграло ролята на оттегляне на искането от страна на част от групата народни представители. Такъв ефект не може да бъде произведен. Затова и от тази гледна точка се вижда, че тезата за "липса на валидно сезиране" е неиздържана.

Между двете искания съществува безспорна връзка. Решението по второто искане е в зависимост от това, какво ще бъде решението по първото искане, какъв ще бъде даденият тълкувателен отговор. Това е така, защото ако с тълкуването на разпоредбата на чл.28 от Конституцията се приеме, че тя не изключва смъртното наказание, то нормите на Наказателния

кодекс, предмет на второто искане, се явяват конституционносъобразни, и обратно.

Конституционният съд трябваше да допусне и да разгледа по същество както първото, така и второто искане.

По тези съображения подписах определението, по двата пункта на неговия диспозитив, с особено мнение.

Конституционен съдия:

/Занко Хаджистойчев/